

Historisch Wandelroute Dokkum - Holwerd

Afstand: 13 km

Duur: 2,5 uur

Ondergrond: 2,2 kilometer van het wandelpad bestaat uit grasland.

10,8 kilometer van de route gaat over verharde paden en wegen.

Honden: Op particulier terrein (de wandelpaden over grasland) zijn honden niet toegestaan.

Geopend: Gehele jaar.

Bijzondere historische informatie

Ontdek het oude Friese terpengebied. Een gebied met een boeiende geschiedenis. Land van François Haverschmidt en Ids Wiersma. Van kerkepaden, schoolpaden en oude boerderijen. Van akkers, weiden en bijzondere verhalen. Prettige wandeling!

Deze historische route leidt u door het Friese terpenlandschap dat dateert van voor onze jaartelling. Uit archeologische vondsten blijkt dat delen van deze streek omstreeks 200 voor Christus werden bewoond. Sommige terpen, zoals die van Foudgum, Brantgum en Waaxens ontstonden op een door de zee opgeworpen zandrug. Andere nederzettingen werden op hoger gelegen, opgeslibde delen van het landschap gebouwd. Ze groeiden later door de opeenhoping van mest en afval uit tot behoorlijke woonheuvels die bescherming boden bij hoog water. Pas vanaf de tiende eeuw werden de terpen in deze streek door dijken verbonden. Door afgravingen van de vruchtbare terpaarde zijn veel terpen verloren gegaan.

De route Dokkum – Holwerd voert u door een typisch agrarisch landschap met oude boerderijen en verschillende soorten terpen. Een streek waar tal van bekende landgenoten hun voetsporen achterlieten. Wat te denken van François Haversmidt (1835 – 1894), beter bekend als de treurdichter Piet Paaltjes, die voorganger was in Foudgum. In het nabijgelegen Brantgum is de bekende Friese kunstenaar Ids Wiersma geboren en getogen. En Dokkum is voor eeuwig verbonden met de naam van Bonifatius, de missionaris die hier in 754 werd vermoord.

Landschapskarakteristiek

De route loopt door een open, wijds kleigebied. De dorpen en de boerderijen liggen als groene oases in het open landschap. Het is een overwegend agrarisch gebied met een rijk cultuurhistorisch karakter, dat tot uiting komt in terpen en beschermde stads- en dorpsgezichten. Het gebied is rijk aan herinneringen aan het verleden. Het landschap, de kerkjes en de boerenplaatsen gaan eeuwen terug

Begin- en eindpunt

Route 1 start op het bolwerk van Dokkum bij de Aalsumerpoort op het Noorder Bolwerk.

Vanaf de brug op het Noorder Bolwerk loopt u richting het busstation. Bij het busstation gaat u onder de rondweg door naar de Aalsumerweg.

Route 1 eindigt in Holwerd bij de kerk. Achter de terp met de kerk is een parkeerplaats. Als u start in Holwerd loopt u vanaf de parkeerplaats een smal paadje omhoog naar de kerk. Voor de kerk gaat u linksaf richting het centrum van Holwerd. In Holwerd volgt u de knooppuntborden, route 1 richting Dokkum.

Dokkum

Dokkum kent tal van monumentale panden en bezienswaardigheden. Eerst zijn daar de bolwerken. Het verdedigingswerk dat in 1583 werd voltooid. Andere bezienswaardigheid is de Markt. De plaats waar uw wandeling eindigt. Hier ziet u ondermeer het Martelaarsveld; een kunstwerk dat verwijst naar de moord op Bonifatius in 754. Zestien boeken in brons liggen verspreid over de terp.

De overlevering wil dat Bonifatius zich met een boek beschermde tegen zijn moordenaars. Op de

plek van de moord werd een terp opgeworpen, waarop een gedachteniskerk werd gebouwd die door vele pelgrims werd bezocht. Restanten van de kerk zijn teruggevonden bij opgravingen op het marktplein. De huidige Martinuskerk of Grote Kerk dateert uit de veertiende eeuw.

Aalsum

De laatste terp voor Dokkum is Aalsum, dat als Atlesheim voorkomt in de schenkingslijst van het Duitse klooster Fulda uit 944. De dertiende eeuwse kerk, die centraal op de ruim vijf meter hoge kruin van de terp ligt, was slechts via een pad bereikbaar. De vrijwel onbebouwde dorpsterp deelde het lot van andere Friese terpen. In 1884 werd zij vrijwel geheel afgegraven. Alleen de kerk, het kerkepad en een deel van de ringweg bleven onaangetast.

Foudgum

Het volgende terpdorp dat voor u opdoemt, dankt zijn bekendheid aan de predikant en dichter François Haverschmidt (1835 – 1894). Zijn Snikken en grimlachjes brengen nog altijd veel 'fans' naar Foudgum. Zij bezoeken de pastorie waar Haverschmidt woonde en werkte, het kerkje waar hij preekte en het klaslokaal naast het meestershuis (de huidige kosterwoning) waar hij les gaf. Tegenwoordig is dit lokaal ingericht als informatiecentrum over Piet Paaltjens, Haverschmidts pseudoniem. Over de omgeving van Foudgum schreef hij onder meer in 'Mijn eerste gemeente':

"Er viel een flauw schemerlicht zelfs op schitterende zomerdagen, door de groene, met spinnewebben en stof bedekte ruitjes van het eenige venster der Laatste Stuiver, en in dien onzekeren glans hebben Rinske, Rinze en Japik mij meer dan eens de verborgenheden ontsluitend van een wereld, waarvan de meesten onzer, te midden van onze gasvlammen, veel te weinig afweten... Van lieden met een helm geboren, die onzichtbare begrafenissen zien... en van een veulen zonder kop, die men tegen kon komen omstreeks de overgebleven poort van een afgebroken stins of slot in de buurt, wisten zij griezelige bijzonderheden."

Francois Haverschmidt over de Laatste stuiver, waarvan de restanten te vinden zijn vlak buiten Foudgum richting Holwerd.

Brantgum

Circa duizend jaar geleden werd Brantgum een kerkdorp. De kerk op het midden van de terp dateert uit de twaalfde eeuw en is in de zestiende eeuw grondig verbouwd. Het straatje dat van de kerk in noordoostelijke richting naar de ringweg op de terp loopt, heet het "Het Roosterpad". Genoemd naar het (vee)rooster dat de duivel, die hoeven had, van de begraafplaats moest weren. Veel van het Brantgum van rond 1900 is bewaard gebleven in het werk van de bekende schilder en tekenaar Ids Wiersma die in het dorp is geboren en getogen. Werk van hem vindt u onder meer in het Admiraliteitshuis te Dokkum

Waaxens

Waaxens is een klein, ruim veertig inwoners tellend dorpje. Vlak voor Waaxens, op de terprand, ziet u een opmerkelijk rijtje oude arbeiderswoningen; Fiifhûzen genoemd. Deze huisjes werden in 1910 gebouwd voor landarbeiders van vrijzinnig-hervormde signatuur.

Het voornaamste monument van Waaxens is de 14de eeuwse kerk met bijzondere gotische kenmerken. Bij helder weer ziet u even voorbij het dorp het door duiven bewoonde poortgebouw van Sjujma-state uit 1616. De poort is het enige dat rest van de stins die hier vanaf de dertiende of veertiende eeuw heeft gestaan.

Holwerd

Holwerd is vanouds een handelsdorp dat in 1348 door de streek werd aangewezen als de markt voor handel met Holland. De dichtbebouwde dorpskern met smalle straatjes is kenmerkend voor dit type terp dat geen agrarische achtergrond heeft. De visserij was tot halverwege de achttiende eeuw een belangrijke bron van inkomsten voor de Holwerders, maar het dorp kende in die tijd ook vijf jeneverbranderijen en drie bierbrouwerijen.

Historische Wandelroute Dokkum - Holwerd

